1.2. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІГРАФА

СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ВИМОГИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФА В УКРАЇНІ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Назаров О. А.

Реферат. Доповідь Назарова О. А. на ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи» (Київ, 7–8 листопада 2015 р.) дає відповіді на запитання, які найчастіше ставлять поліграфологи, юристи, адвокати й представники правоохоронних органів щодо наукової обґрунтованості та правового регулювання судової експертизи з використанням поліграфа в Україні. Автор визначає об'єктом такої експертизи ціннісно-смислову сферу особистості, а предметом — виявлення психологічної установки на приховування інформації, що має значення для справи, і розглядає її як підвид судово-психологічної експертизи. Наукове підґрунтя пов'язано з теорією виявлення прихованої інформації, психологією установки та психофізіологією пам'яті й мотивації; наведено огляд шести українських дисертацій, захищених з 1998 р. (зокрема докторської дисертації О. І. Мотляха), навчально-методичних посібників і дослідження В. І. Барка 2004 р. (точність 83,8–89,6 %, надійність 0,73–0,77). Проаналізовано наказ Міністерства юстиції України від 27.07.2015 № 1350/5, яким Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз доповнено пунктом 6.8 про опитування з використанням комп'ютерного поліграфа для отримання орієнтувальної інформації за письмовою згодою особи. Запропоновано авторське формулювання питання експерту та додатковий пункт постанови про призначення експертизи з переліком конкретних обставин. Систематизовано вимоги ст. 28 Конституції України, ст. 3, 4, 7, 9, 10 Закону України «Про судову експертизу», постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, норм КПК, ЦПК, КАС і КУпАП, зокрема право сторони захисту залучати експерта на договірних засадах (ч. 2 ст. 243 КПК) і наслідки ухилення від експертизи в цивільному процесі. Автор наголошує, що висновок не має наперед встановленої сили й оцінюється судом разом з іншими доказами, рецензування проведеної експертизи в Україні як виду діяльності немає, бо оцінку їй дає лише суд, а слідчий не може проводити допит із застосуванням поліграфа. Окремо розглянуто участь спеціаліста та опитування оперативними працівниками за Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Ключові слова: судова експертиза з використанням поліграфа, психологічна установка на приховування інформації, ціннісно-смислова сфера особистості, нормативно-правове регулювання, наказ Мін'юсту № 1350/5, Закон України «Про судову експертизу», сторона захисту, добровільна згода, спеціаліст, оперативно-розшукова діяльність.

Current Capabilities and Regulatory Requirements for Forensic Examination Using a Polygraph in Ukraine

Nazarov O. A.

Abstract. The paper reproduces a report by Nazarov O. A. delivered at the 3rd International Research and Practice Conference on the use of the polygraph in law enforcement (Kyiv, 7–8 November 2015). It answers questions frequently raised by polygraph examiners, lawyers, defence counsel and law enforcement officers about the scientific basis and legal regulation of forensic examination using a polygraph in Ukraine. The author defines the object of this examination as the value and meaning sphere of personality and its subject as the detection of a psychological set to conceal case-relevant information, treating it as a subtype of forensic psychological examination. Its scientific grounding is linked to concealed information theory, the psychology of set and the psychophysiology of memory and motivation; the report also surveys six Ukrainian dissertations defended since 1998, methodological manuals and V. I. Barko's 2004 study reporting accuracy of 83.8–89.6 % and reliability of 0.73–0.77. Particular attention is paid to Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 1350/5 of 27 July 2015, which added paragraph 6.8 on polygraph-assisted interviews for obtaining orientational information with the person's written consent. The author offers a model question for the expert and an additional clause for the order appointing the examination, then reviews the Constitution, the Law of Ukraine on Forensic Examination, the 1997 Supreme Court Plenum resolution, the procedure for the Register of Methods and provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the Civil Procedure Code and administrative legislation, including the defence's right to engage an expert under contract. The conclusions stress that an expert opinion has no predetermined probative force, that investigators may not conduct polygraph interrogations, and clarify the roles of specialists and operational officers.

Keywords: forensic examination using a polygraph, psychological set to conceal information, value and meaning sphere, legal regulation, Ministry of Justice of Ukraine, Law of Ukraine on Forensic Examination, defence counsel, voluntary consent, specialist, operational-search activity.

Першоджерело: *Назаров О. А. Сучасні можливості та нормативно-правові вимоги до проведення судової експертизи з використанням поліграфа. Використання поліграфа в правоохоронній діяльності: проблеми та перспективи : програма III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 7–8 листоп. 2015 р.). Київ, 2015. С. 5. Реферат оприлюднено в журналі 17.11.2015.*

References

1. Nazarov O. A. Suchasni mozhlyvosti ta normatyvno-pravovi vymohy do provedennia sudovoi ekspertyzy z vykorystanniam polihrafa v Ukraini [Current Capabilities and Regulatory Requirements for Forensic Examination Using a Polygraph in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 1 (1). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/632-sovremennye-vozmozhnosti-i-normativno-pravovye-trebovaniya-k-provedeniyu-sudebnoj-ekspertizy-s-ispolzovaniem-poligrafa-v-ukraine (onovlena versiia vid 06.12.2015). [in Ukrainian].